

Utbildningsinspektion i Herrängens skola, förskoleklass och grundskola årskurs 1–5

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet/verksamheten.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	4
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Herrängens skola den 6–7 november 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Stockholms kommun och Herrängens skola, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Herrängens skola intervjuades elever, rektor, biträdande rektor, lärare samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte verksamheten i förskoleklass, fritidshem samt besökte lektioner i årskurs 2 och 5. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet/verksamheten

Herrängens skola	Antal barn/elever
Förskoleklass	73
Grundskola	377

Herrängens skola ligger i Älvsjö stadsdel. Skolan ingår tillsammans med Johan Skytteskolan, Ekängens skola, Kämpetorps skola, Långbrodals skola, förskolor samt fyra familjedaghem i södra barn- och ungdomsområdet i Älvsjö. Samtliga skolor omfattar förskoleklasser, fritidshem samt årskurserna 1–5, förutom Johan Skytteskolan som tar emot elever i årskurserna 6–9.

För området ansvarar en rektor som har sin placering i Johan Skytteskolan. Herrängens skola leds av två biträdande rektorer. De har i sin tur fördelat verksamhetsansvaret mellan sig. Skolverksamheten är indelad i sex arbetslag sammansatta utifrån åldershomogena elevgrupper. Varje arbetslag har en arbetslagsledare som ingår i ledningsgruppen tillsammans med skolledningen.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Herrängens skola och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att utbildningen vid Herrängens skola i flera avseenden är av god kvalitet. Verksamheten i förskoleklasserna bidrar till och lägger grunden till barnens lärande och fortsatta skolgång. Skolans värdegrundarbete har fått till följd att eleverna uttrycker en medvetenhet och förståelse för vad ett demokratiskt förhållningssätt innebär. Positivt är även skolans arbete kring utvärdering av elevernas lärande på individnivå.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolans likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Skolan upprättar inte åtgärdsprogram för alla elever som behöver särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Beslut om anpassad studiegång för elev tas inte i enlighet med författningarna (5 kap. 10 § grundskoleförordningen).
- Elevers val ges inte i enlighet med författningarna (2 kap. 19–20 §§ grundskoleförordningen).
- Rektor ingår inte som ledamot av elevvårdskonferensen (3 kap. 4 § grundskoleförordningen).

- Rektorn är inte förtrogen med det dagliga arbetet i skolan (2 kap. 2 § skollagen).
- Svenska som andraspråk anordnas inte enligt författningarna (2 kap. 15–16 §§ grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolans uppföljning och analys av elevernas resultat i samtliga ämnen på skolnivå bör förbättras.
- Skolan bör förbättra arbetet med att konkretisera och medvetandegöra läroplanens och kursplanernas mål för alla elever.
- Skolan bör förbättra elevernas möjligheter till inflytande över undervisningens utformning och innehåll.
- Skolans arbete med individuella utvecklingsplaner bör förbättras avseende innehåll och kvalitet.
- Skolans arbete med åtgärdsprogram bör förbättras.
- Skolans systematiska kvalitetsarbete och kvalitetsredovisning bör förbättras.
- Rektorn bör ta ett ökat ansvar för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen och läroplanen.

Enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo-94) är förskoleklassen en skolform och det första steget i att genomföra och uppfylla läroplanens mål. Verksamheten använder sig av den så kallade Bornholmsmodellen som ett redskap för att arbeta med barnens språkutveckling. Detta innebär att stimulera barnens språkliga medvetenhet bland annat genom rim och ramsor. Barnens läsutveckling stäms av efter läsutvecklingsschemat, LUS. Dessutom följs barnens språkutveckling genom att barnen själva få berätta och skriva efter egen förmåga. I intervju med personalen framkommer att de lägger stor vikt vid att samtala med barnen. För att kunna följa barnens lärande pågår ett arbete där barnens dokumentation samlas i en så kallad portfolio, både i text och bild. Dock framkommer vid intervjuer att det är beroende av vilken lärare barnen får i årskurs 1 huruvida portfolion tas emot och därmed information om hur barnens lärande förs vidare. Inspektörerna bedömer att förskoleklassen bidrar till barnens utveckling och lärande och lägger grunden för barnens fortsatta skolgång.

Resultaten från de nationella ämnesproven i årskurs 5 för åren 2003–2006 finns redovisade i skolans tertialrapport 2 från 2006. Vid Herrängens skola, år 2006, bedöms 100 procent av eleverna nå målen i svenska, 99 procent nå målen i engelska och 96 procent målen i matematik. Måluppfyllelsen i svenska och engelska har ökat medan måluppfyllelsen i matematik visar en viss försämring. Inspektörerna vill göra skolan uppmärksam på att analysera den något försämrade måluppfyllelsen i matematik, såväl på skolnivå som mellan pojkar och flickor.

Herrängens skola kan på skolnivå visa i vilken utsträckning eleverna når målen i engelska, matematik och engelska för årskurs 5. I övriga ämnen dokumenteras elevernas kunskapsutveckling på individnivå av respektive lärare, där bland annat portfolio, diagnoser, prov och läxförhör kan utgöra underlag. Inspektörerna bedömer att det på skolnivå saknas en samlad bild av elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen, vilket måste åtgärdas.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo-94) föreskriver vikten av att skolan är tydlig i fråga om mål och innehåll som en förutsättning för elevers och föräldrars rätt till inflytande. Vid föräldraintervjuer framkommer att de informeras om målen för utbildningen i varierande omfattning beroende på vilken lärare deras barn har. I årskurs 5 finns kursplanemålen i ämnena svenska, engelska och matematik dokumenterade i klassrummen, vilket eleverna är medvetna om. Det varierar dock hur väl eleverna känner till de nationella målen för utbildningen och betydelsen av dessa. I samtal med elever framkommer att de med mål menar hur många sidor de skall hinna med i veckan. Målen uttrycks kvantitativt istället för kvalitativt. För inspektörerna förefaller det som om kursplanernas uppnåendemål har företrädare framför läroplanens mål att sträva mot. Inspektörerna bedömer att Herrängens skola bör förbättra arbetet med att konkretisera och medvetandegöra läroplanens och kursplanernas mål för alla elever.

Normer och värden

Enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo-94) skall skolan i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt. I samtal med elever framkommer en medvetenhet och en förståelse för vad ett demokratiskt förhållningssätt innebär. Eleverna uttrycker med entusiasm att de ges möjligheter att diskutera och argumentera för skilda synsätt. I olika forum lär sig eleverna att lyssna och visa respekt för andras ståndpunkter. I undervisningen ges även förutsättningar för eleverna att dokumentera sina åsikter om något de läst till exempel i sina så kallade läsläxor. Inspektörerna ser positivt på skolans strävan med att i praktisk och vardaglig handling utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Elevernas möjligheter till inflytande över undervisningen och det egna lärandet förekommer enligt inspektörernas bedömning i en alltför begränsad omfattning. Detta behandlas vidare i nästa avsnitt.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skollledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen och läroplanen

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo-94) skall eleverna ha ansvar och inflytande över verksamheten i stort och över sitt eget lärande. Elevernas inflytande och ansvar är ett prioriterat område i Älvsjö södra barn- och ungdomsområde. I Herrängens skola finner inspektörerna att elevernas inflytande och delaktighet över verksamheten i stort fungerar väl, vad gäller klass- och elevråd. Dock visar inspektionsbesöket att eleverna har begränsade möjlig-

heter till ett reellt inflytande i frågor som rör val av arbetssätt och arbetsformer liksom inflytande över det egna lärandet. Eleverna uppger att deras möjligheter till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer varierar mellan lärare och årskurser. De menar att det till största delen är läraren som bestämmer hur och vad de skall göra. För eleverna handlar inflytande till exempel om att efter de gjort färdigt ett antal sidor ges möjlighet att välja egna sidor att arbeta med. Hinner eleverna inte med de sidor som är betinget får de göra resten hemma. Eleverna upplever att en annan form till inflytande över undervisningen är genom lottning i klassen. Lottningen i detta fall innebär att de får olika länder att arbeta med. I svenska får eleverna själva välja en så kallad läsdagbok. Elevernas inflytande över sitt eget lärande består till största delen av olika val. Lärarna menar att eleverna har inflytande men att de inte alltid är medvetna om detta. Om eleverna inte heller har vetskap om målen för utbildningen (se vad som sägs om elevernas kännedom om målen under rubriken resultat) vet de inte heller vad de kan ta ansvar för och ha inflytande över. Inspektörerna bedömer att skolan bör arbeta för att medvetandegöra och därigenom öka elevernas möjligheter till inflytande och ansvar över undervisningens utformning och innehåll.

Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever skall varje skola upprätta en likabehandlingsplan där planerade åtgärder för att förebygga och förhindra diskriminering samt annan kränkande behandling beskrivs. Herrängens skola har en likabehandlingsplan som nyligen är utarbetad. I skolans plan framgår dock inte vilka åtgärder som gäller vid alla diskrimineringsgrunder. Vidare beskrivs inte hur planen årligen skall följas upp, utvärderas och vid behov revideras. Dessutom har eleverna inte medverkat vid upprättandet av planen. Lagen anger att likabehandlingsplanen skall syfta till att skolan arbetar förebyggande med att förhindra kränkande behandling. Det förebyggande arbetet i skolan bedrivs av ett antimobbningsteam som benämns sams-gruppen. Eleverna engageras i det förebyggande arbetet utifrån den så kallade friendsmodellen. Detta innebär bland annat att det finns elever i varje klass från årskurs 3 som är utvalda till kamratstödjare. Livskunskap ingår i skolan som ytterligare ett led i värdegrundsarbetet. Inspektörerna ser positivt på skolans förebyggande värdegrundsarbete. Dock bedömer inspektörerna att skolans likabehandlingsplan inte uppfyller lagens krav, bland annat genom att inte beakta alla former av kränkningar och diskrimineringsgrunder. Inspektörerna vill också påpeka att eleverna måste göras delaktiga i arbetet med planen.

Individanpassning och stöd

Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättandet av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev. Planen skall vara ett framtidsytande måldokument där elevernas framsteg och utvecklingsområden lyfts fram i förhållande till de nationella målen. I Herrängens skola pågår ett arbete med att upprätta individuella utvecklingsplaner för varje enskild elev. Som tidigare framgår i denna rapport har inte alla elever kännedom om de nationella målen, vilket är en förutsättning för att man i dialog med eleverna skall kunna arbeta framtidsytande. Inspektörerna har tagit del av ett urval av dessa planer. I de individuella utvecklingsplanerna framkommer att det till stor del är eleverna själva och föräldrar som ansvarar för måluppfyllelsen. Planerna utgår inte heller tydligt från var eleven befinner sig i förhållande till målen i läroplanen och kursplanerna. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med individuella utvecklingsplaner bör förbättras avseende innehåll och kvalitet.

Från och med den 1 juli 2006 har införts förändringar i skolformsförordningen avseende särskilt stöd och åtgärdsprogram. Det är rektor som skall se till att åtgärdsprogram upprättas. Av åtgärdsprogrammet skall det framgå vilka elevens behov är, hur behoven skall tillgodoses samt hur åtgärder skall följas upp och utvärderas. I Herrängens skola utarbetas inte åtgärdsprogram för alla elever i behov av särskilt stöd. De åtgärdsprogram inspektörerna tagit del av varierar i kvalitet. I en del program beskrivs elevernas styrkor samt målsättning och skolans åtgärder på ett konkret sätt. Andra beskriver elevernas svårigheter samt till största delen vilka åtgärder elever och föräldrar skall vidta och där åtgärder inte beskrivs på ett konkret sätt. Vidare saknas i åtgärdsprogrammen när uppföljning och utvärdering skall ske. Inspektörerna bedömer att åtgärdsprogrammen bör förbättras så att skolans åtgärder och hur de följs upp och utvärderas framgår tydligt. Vidare upprättas inte åtgärdsprogram för alla elever i behov av särskilt stöd, vilket måste åtgärdas.

Inspektörerna har tagit del av protokoll från elevvårdskonferenser. I de protokoll som inspektörerna tagit del av framkommer att det finns elev/elever som har anpassad studiegång men det framgår inte vilka avvikelser som görs från timplanen. Inspektörerna bedömer att det brister ifråga om beslut om anpassad studiegång i enlighet med grundskoleförordningen.

Utvärdering av lärandet och bedömning

Som tidigare nämnts i rapporten följs elevernas kunskapsutveckling upp genom portfolio, diagnoser, samtal med eleverna, prov och läxförhör.

I förskoleklassen utvärderas barnens lärande bland annat genom spontana samtal och mer planerade intervjuer. I verksamheten finns en docka som lärarna använder för att sammanfatta veckans arbete, men även barnen berättar för varandra vad de gjort under veckan.

De äldre elevernas lärande utvärderas bland annat genom att de läser gemensamma böcker. Eleverna får berätta vad boken handlar om för varandra samt även nyttja innehållet i boken till diskussioner. Arbetssättet ger, enligt lärarna, möjligheter att för dem att utvärdera elevernas läsförståelse och begreppsbildning. I övrigt stimuleras eleverna att arbeta med texter och utifrån dem ställa frågor som sedan utgör underlag för deras skrivande. Elever och lärare utvärderar arbetet tillsammans. I årskurs 5 utvärderas elevernas lärande genom något de kallar *röda tråden boken* som förutsätter *coachingsamtal* mellan lärare och elev. Boken utgör även en kommunikation med föräldrar. Lärare och ledning uppger att skolorna i området nyligen har arbetat med att tydliggöra de nationella kursplanemålen för varje enskilt ämne och för varje årskurs. Inspektörerna bedömer att det pågår ett medvetet arbete kring utvärdering av elevernas lärande på individnivå. Dock vill inspektörerna påpeka vikten av att skolan tydliggör kopplingen mellan mål och utvärdering av lärandet för eleverna.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Av inspektörernas verksamhetsbesök och intervjuer med skolledning och lärare framgår att skolan bedriver kvalitetsarbete. Skolans arbete med att följa elevernas kunskapsutveckling med hjälp av portfolio är en del i det kvalitetsarbete som bedrivs i Herrängens skola. Därutöver pågår särskilda satsningar i arbetet med normer och värden. Även arbetet med *röda tråden boken* och skolans gemensamma temaarbete är delar i skolans kvalitetsarbete. Kvalitetsarbete pågår såväl gemensamt för hela skolan som i olika grupperingar samt av enskilda lära-

re. Dock saknar skolan rutiner för att samla, följa upp och analysera resultatet i verksamheten, vilket bör förbättras.

Herrängens skola har en verksamhetsplan och en verksamhetsberättelse som kan liknas vid, i nämnd ordning, lokal arbetsplan och kvalitetsredovisning. Skolan följer de åtaganden som fastställts i stadsdelen, såsom normer och värden, inflytande och ansvar, kunskap och lärande m.m. Det är svårt att få en tydlig bild av hur väl de nationella målen har uppnåtts, då resultat och måluppfyllelse redovisas mycket kortfattat. Inspektörerna vill uppmärksamma skolan på den förändring som trätt i kraft den 15 augusti 2005 som bland annat syftar till att arbetet med kvalitetsredovisningen skall främja skolans kvalitetsarbete och därigenom bidra till att förverkliga utbildningens nationella mål samt utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Dessutom skall även förskoleklassens och fritidshemmens verksamhet kvalitetsredovisas. Inspektörerna bedömer att skolans verksamhetsberättelse bör byta namn till kvalitetsredovisning. Vidare bedömer inspektörerna att kvalitetsredovisningen/verksamhetsberättelsen bör förbättras så att den motsvarar författningarnas krav.

Ledning och kommunikation

Herrängens skola utgör en del i Älvsjö södra barn- och ungdomsområde. Området leds av en rektor.

Enligt skollagen skall rektorn hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Vidare anges i läroplanen att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen.

Verksamheten vid Herrängens skola leds av en rektor och två biträdande rektorer. Ansvarsfördelningen mellan de biträdande rektorerna är tydlig. Inspektörerna har under inspektionsbesöket endast träffat en av de biträdande rektorerna. Den biträdande rektorn som inspektörerna träffade är nyanställd sedan tre månader tillbaka. Enligt lärarna framkommer att denna genomför täta besök i och är väl förtrogen med verksamheten. Skolan har en ledningsgrupp där förutom biträdande rektorer även arbetslagsledare från de olika verksamheterna ingår. Denna grupp leder skolans utvecklingsarbete. Enligt lärarna förväntar de sig ett pedagogiskt ledarskap med möjligheter till flera pedagogiska diskussioner. En rektors ansvarsområde får inte göras större än att rektorn kan hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Någon annan skolledare kan inte ta över från rektorn det ansvar och de åligganden denne har enligt författningarna. Genomförda intervjuer visar att skolans rektor inte är förtrogen med verksamheterna i Herrängens skola, vilket måste åtgärdas. Vidare bör rektorn ta ett ökat ansvar för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen.

Inspektionen visar även att skolans rektor inte deltar i elevvårdskonferenser. Detta är inte förenligt med författningen och måste åtgärdas.

Inspektionen vill framhålla att det är av yttersta vikt att olika beslut som rör elevernas rättsäkerhet fattas av rektorn och styrelsen bör säkerställa att så sker. (Se även under rubriken individanpassning och stöd samt tillgång till utbildning.)

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning

Enligt grundskoleförordningen skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen inom ramen för elevens val och undervisningen skall syfta till att fördjupa och bredda eleverna kunskaper i ett eller flera ämnen. Enligt skolans timplan skall elevens val erbjudas från årskurs 3. I Herrängens skola utgörs elevens val av att de kan välja mellan att fördjupa sina kunskaper i svenska, engelska eller matematik. Inspektörerna bedömer att detta inte är ett allsidigt urval av ämnen, vilket måste åtgärdas.

Enligt grundskoleförordningen skall svenska som andraspråk anordnas för elever som har ett annat språk än svenska som modersmål. Undervisningen i svenska som andraspråk skall anordnas i stället för undervisning i svenska. Det är rektor som beslutar om undervisningen skall anordnas för en elev. I Herrängens skola finns endast ett fåtal elever som bedöms vara berättigade till ämnet svenska som andraspråk. Inspektionen visar att ovannämnda beslut fattas av biträdande rektor. Det finns inga rutiner för hur undervisningen i svenska som andraspråk skall bedrivas. Inspektörernas uppfattning är att skolan inte gör en tydlig skillnad mellan ämnena svenska och svenska som andraspråk för eleverna. I skolan ses svenska som andraspråk som stöd i svenska. Svenska som andraspråk är ett ämne med egen kursplan som skall viktas likvärdigt med alla andra ämnen och skall inte användas som en stödåtgärd. Inspektörerna bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk inte ges på det sätt som författningen kräver, vilket måste åtgärdas.

Personal

I Herrängens skola har lärarna utbildning för den undervisning de bedriver. Kommunen har initierat en utbildning för förskollärare till grundskollärare för de yngre åren (1–3). Flera förskollärare i skolan har antagits till den utbildningen. I skolan arbetar även speciallärare och specialpedagoger. Inspektörerna bedömer dessa resurser som goda.

Datum	Ort
2007-06-20	Stockholm

Birgitta Knutsson Rohdin

Malin Lundquist